

ΓΡΑΠΤΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

Α. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Τα χαρακτηριστικά του αυθεντικού διαλόγου

Το παρακάτω κείμενο δημοσίευσε η Βασιλική Παππά, Συμβουλευτική Ψυχολόγος, υπογραμμίζοντας τις προϋποθέσεις του εποικοδομητικού διαλόγου στη διαπροσωπική επικοινωνία των ανθρώπων.

Ο διάλογος αποτελεί βασική παράμετρο της επικοινωνίας. Τα λεκτικά μηνύματα που ανταλλάσσουν δύο ή περισσότερα άτομα, μαζί με τα παραγλωσσικά αλλά και τα κατεξοχήν μη λεκτικά μηνύματα, συνιστούν τη διαπροσωπική επικοινωνία.

Αποτελεί μια ευκαιρία για εκμάθηση και προσωπική βελτίωση και όχι απλώς για έκθεση και προβολή των προσωπικών μας απόψεων και θέσεων. Είναι η συζήτηση που λαμβάνει χώρα ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα άτομα, με την οποία γίνεται ανταλλαγή ιδεών και απόψεων. Απαραίτητη προϋπόθεση του διαλόγου είναι η προσεκτική ακρόαση εκ μέρους των συνομιλητών, αλλά και η αποδοχή και κατανόηση της διαφορετικότητας του ενός από τον άλλο.

Ωστόσο, η διεξαγωγή ουσιαστικού διαλόγου δε συμβαίνει συχνά, καθώς οι άνθρωποι συνήθως συνδιαλέγονται μεταξύ τους μόνο φαινομενικά. Ανυπομονούν, βιάζονται να πουν τη γνώμη τους, δε μιλούν με τη σειρά αλλά ταυτόχρονα και τις περισσότερες φορές διακόπτουν ο ένας τον άλλο, πριν ολοκληρώσει ο καθένας αυτό που έχει να πει. Άλλες φορές ο ένας μιλάει και ο άλλος δεν ακούει πραγματικά, σκέφτεται κάτι διαφορετικό και άλλες φορές ο ένας μιλάει και ο άλλος δεν ακούει, γιατί σκέφτεται αυτό που θα πει μετά ο ίδιος. Τέλος, υπάρχει ακόμη περίπτωση ο ένας να μιλάει και ο άλλος να σκέφτεται ότι δεν πρόκειται να του αλλάξει γνώμη με κανέναν τρόπο, οπότε δεν υπάρχει λόγος να απαντήσει.

Έτσι, ο πραγματικός διάλογος σπάνια επιτυγχάνεται, αλλά, εάν αυτό επιτευχθεί, τότε δημιουργεί θετικά συναισθήματα, χαρίζει την αίσθηση της πληρότητας και αυξάνει την αυτοεκτίμηση. Κάθε συνομιλητής είναι δεκτικός

στις απόψεις του άλλου και έτοιμος να αναθεωρήσει τις δικές του απόψεις, αν χρειάζεται. Έτσι οδηγείται στην αυτοβελτίωση και μαθαίνει περισσότερα πράγματα τόσο για τον εαυτό του όσο και για τους άλλους.

Συγκεκριμένα, στον αυθεντικό διάλογο, επιδιώκουμε να κατανοήσουμε τον άλλο, επιδεικνύουμε σεβασμό στη διαφορετική άποψη που εκφέρεται από τον συνομιλητή μας, ακούμε ενεργητικά, έχοντας την προσοχή μας στραμμένη στον συνομιλητή μας και φυσικά επιδεικνύουμε εμπιστοσύνη και εχεμύθεια. Σε ό,τι αφορά τη σχέση γονέα – παιδιού, ο διάλογος είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη μιας ουσιαστικής επικοινωνίας και την οικοδόμηση μιας παραγωγικής σχέσης. Ο γονιός χρησιμοποιεί τον διάλογο όταν θέλει να μάθει πώς σκέφτεται και πώς νιώθει το παιδί του, όταν θέλει να μάθει πράγματα για την καθημερινότητά του, όταν προσπαθεί να θέσει όρια στη συμπεριφορά του, όταν θέλει να επιχειρηματολογήσει για τις δικές του απόψεις ή όταν βοηθά το παιδί να επιλύσει τυχόν συγκρούσεις. Γενικά ο διάλογος αποτελεί το κλειδί για τη δημοκρατική διαπαιδαγώγηση.

Βασιλική Παππά (11.9. 2017). «Τα χαρακτηριστικά του αυθεντικού διαλόγου», psychologynow.gr (διασκευή)

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Επιτάφιος Ρίτσος (απόσπασμα)

Ο Γιάννης Ρίτσος εμπνεύστηκε το ποίημα συγκινημένος από τον θρήνο μιας μάνας που έχασε το παιδί της την Πρωτομαγιά του 1936 σε διαδήλωση στη Θεσσαλονίκη.

Ήσουν καλός κι ήσουν γλυκός, κι είχες τις χάρες όλες,
όλα τα χάρδια του αγεριού, του κήπου όλες τις βιόλες.

Το πόδι ελαφροπάτητο σαν τρυφερούλι ελάφι,
πάταγε το κατώφλι μας κι έλαμπε σα χρυσάφι.

Πώς θα γυρίσω μοναχή στο ερμαδιακό¹ καλύβι; 5
Έπεσε η νύχτα στην αυγή και το στρατί μου κρύβει.

Ωχ, δεν ακούστηκε ποτές και δεν μπορεί να γίνει να
καίγουνται τα χείλια μου και να 'μαι μπρος στην κρήνη,
να 'μαι κοντά σου, αγόρι μου, και να σε κράζω, οϊμένα,
και συ μήτε να νοιάζεσαι για τη φτωχούλα εμένα. 10

Κανείς μη 'γγίξει απάνω του, παιδί μου είναι δικό μου.
Σιωπή· σιωπή· κουράστηκε, κοιμάται το μωρό μου.

Ποιος μου το πήρε; Ποιος μπορεί να μου το πάρει εμένα;
Άσπρισαν τα χειλάκια του, τα μάτια του κλεισμένα.

Δώστε μου, αϊτοί, νύχια, φτερά για να τους κυνηγήσω
15 και την καρδιά τους, μύγδαλο, να τήνε ροκανίσω.

Γιάννης Ρίτσος, Επιτάφιος. Αθήνα: Κέδρος 1979

ΘΕΜΑ 1

Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε σύμφωνα με το κείμενο της παρακάτω διαπιστώσεις γράφοντας δίπλα σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη Λάθος, αν η πρόταση είναι λανθασμένη. Να δικαιολογήσετε τις απαντήσεις σας με αποσπάσματα από το κείμενο.

1. Η επικοινωνία των ατόμων στηρίζεται αποκλειστικά στα λεκτικά μηνύματα που χρησιμοποιούν για να ανταλλάξουν πληροφορίες.
2. Βασική προϋπόθεση του διαλόγου αποτελεί η ανάλυση και προβολή των προσωπικών θέσεων του ομιλητή.
3. Η διεξαγωγή ενός επιτυχημένου διαλόγου συμβαίνει σπάνια, καθώς οι συνομιλητές δεν ενδιαφέρονται για την ακρόαση της άποψης της άλλης πλευράς.
4. Ο ουσιαστικός και αυθεντικός διάλογος μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την βελτίωση της αυτοπεποίθησης των ατόμων.
5. Ο διάλογος αποτελεί βασικό όργανο διαπαιδαγώγησης στις σχέσεις γονιών και παιδιών.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2

ΘΕΜΑ 2α

- i. Με ποια νοηματική σχέση συνδέεται η δεύτερη με την τρίτη παράγραφο του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας λαμβάνοντας υπόψη σας το περιεχόμενό τους.
- ii. Να σχολιάσετε την σκοπιμότητα της χρήσης του α' πληθυντικού ρηματικού προσώπου στην πέμπτη παράγραφο του κειμένου.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2β

Δίνονται οι παρακάτω περίοδοι λόγου του κειμένου:

*«Σε ό,τι αφορά τη σχέση γονέα – παιδιού, ο διάλογος είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη μιας ουσιαστικής επικοινωνίας και την **οικοδόμηση** μιας παραγωγικής σχέσης».*

*«Γενικά ο διάλογος αποτελεί το **κλειδί** για τη δημοκρατική διαπαιδαγώγηση».*

Για καθεμία από τις επιτοπισμένες λέξεις να **γράψεις δύο προτάσεις**: στη μία να χρησιμοποιείται η λέξη **δηλωτικά (κυριολεκτικά)** και στην άλλη **συνυποδηλωτικά (μεταφορικά)**. [Μπορείς να διαφοροποιήσεις τα ουσιαστικά ως προς την πτώση και τον αριθμό.]

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 3

Η μητέρα χρησιμοποιεί το β' πρόσωπο απευθυνόμενη στο νεκρό παιδί της. Πώς εξηγείται αυτή η επιλογή του ποιητή, αφού ο δέκτης δεν μπορεί να απαντήσει; Τι εξυπηρετεί η επίφαση διαλόγου; Να απαντήσετε με 40-50 λέξεις.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Μια εκδήλωση που οργανώθηκε με την ευθύνη του δεκαπενταμελούς του σχολείου σου έχει ως θέμα «Ο διάλογος στην εκπαίδευση». Ως εκπρόσωπος της τάξης σου ανέλαβες να εκφωνήσεις ομιλία με θέμα «Ο διάλογος αποτελεί το κλειδί για τη δημοκρατική διαπαιδαγώγηση». Να παρουσιάσεις την ομιλία σου, τεκμηριώνοντας τη θέση σου. Να ληφθεί υπόψη ότι στην εκδήλωση, εκτός των συμμαθητών σου, συμμετέχουν και εκπαιδευτικοί και γονείς. (250-300 λέξεις)

Μονάδες 30

